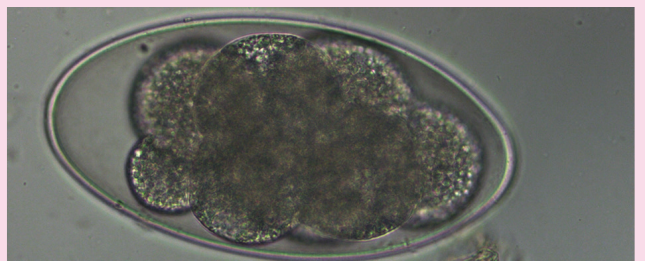
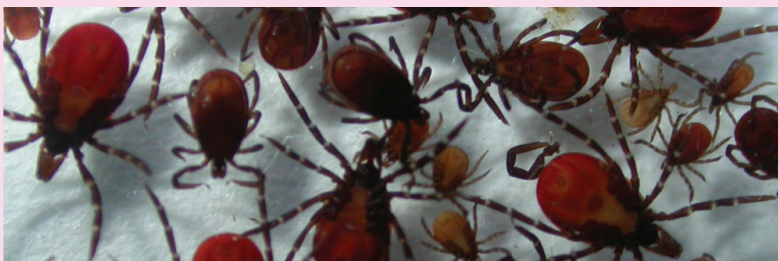
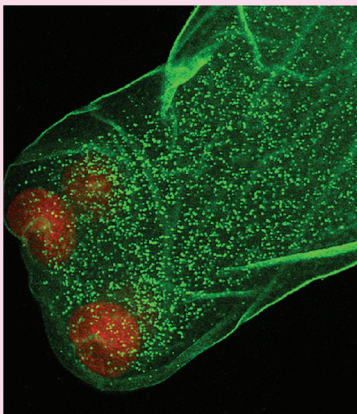
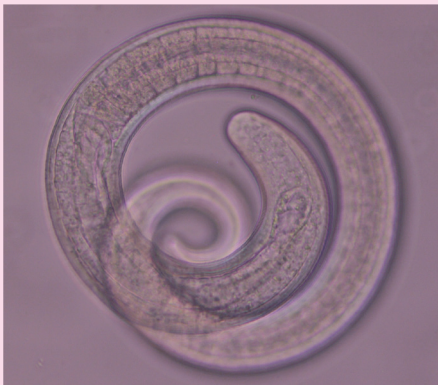

SPRÁVY SLOVENSKEJ PARAZITOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV

číslo 24, 2020 – 2021

OBSAH ČÍSLA

❖ Zloženie výboru SPS pri SAV.....	3
❖ Oznamy výboru SPS pri SAV	
• Správa o hospodárení SPS pri SAV v roku 2020.....	4
• Správa o hospodárení SPS pri SAV v roku 2021.....	4
• Výsledky súťaže o cenu SPS pri SAV za najlepšiu vedeckú prácu mladých parazitológov publikovaných v rokoch 2019 – 2020.....	5
• Výsledky súťaže o cenu SPS pri SAV za najlepšiu vedeckú prácu mladých parazitológov publikovaných v roku 2021.....	5
• Členské príspevky – číslo účtu.....	6
• Webová a Facebooková stránka.....	6
❖ Podujatia a ocenenia členov SPS pri SAV v rokoch 2020 a 2021	
• I. Aktuálne problémy humánnej parazitológie.....	7
• Ocenenia a ceny udelené členom SPS pri SAV v rokoch 2020 a 2021.....	8
❖ Jubilujúci členovia SPS pri SAV.....	9
• Doc. MVDr. Július Čorba, DrSc. – 80 ročný.....	10
• Významné životné jubileum prof. RNDr. Jozefa Halgoša, DrSc.....	12
❖ Spomíname	
• RNDr. Magdaléna Bruňanská, DrSc.....	14
• Spomienka na MVDr. Ivana Krupicera, CSc.....	14
❖ Zaujímavosti	
• Aktuálna zaujímavá publikácia.....	16
• Parazitologický výskum v Aktualitách SAV.....	17
❖ Kalendár budúcich vedeckých parazitologických podujatí.....	20

ZLOŽENIE VÝBORU SPS PRI SAV

- **predseda**

doc. RNDr. Michal Stanko, DrSc.

- **podpredsedníčka**

MVDr. Daniela Antolová, PhD.

- **pokladníčka**

doc. MVDr. Zuzana Hurníková, PhD.

- **revízna komisia**

RNDr. Mikuláš Oros, PhD. (predseda)

MVDr. Zuzana Vasilková

- **Komisia hodnotiaca práce zaslané do súťaže
o Cenu SPS pre mladého vedeckého pracovníka**

MVDr. Martina Miterpáková, DrSc.

prof. RNDr. František Ondriska, PhD.

RNDr. Mikuláš Oros, PhD.

- **Redakčná rada Správ SPS pri SAV**

Hlavná redaktorka: MVDr. Martina Miterpáková, DrSc.

Redaktor: prof. RNDr. František Ondriska, PhD.

Redaktorka a grafická úprava: MVDr. Zuzana Vasilková

Externé redaktorky: RNDr. Elena Kocianová, DrSc.

prof. MVDr. Alica Kočišová, PhD.

OZNAMY VÝBORU SPS PRI SAV

SPRÁVA O HOSPODÁRENÍ SPS PRI SAV V ROKU 2020

PRÍJMY	
Počiatkový stav k 1.1.2020 – pokladňa	300,97 €
Bežný účet	180,94 €
Členské príspevky	699,70 €
Príjmy celkom	1 181,61 €
VÝDAVKY	
Členský príspevok (RSVS, EFP)	74,00 €
Prevádzková réžia (bankové poplatky, pošta, overenie podpisov)	98,35 €
Výdavky celkom	172,35 €
Zostatok finančných prostriedkov k 31.12.2020: 1 009,26 €	
Z toho	
– bežný účet:	343,24 €
– pokladňa:	666,02 €

Vypracovala: Mária Molnárová
V Košiciach, 13.1.2021

SPRÁVA O HOSPODÁRENÍ SPS PRI SAV V ROKU 2021

PRÍJMY	
Počiatkový stav k 1.1.2021 – pokladňa	666,02 €
Bežný účet	343,24 €
Členské príspevky	915,80 €
Príjmy celkom	1 925,06 €
VÝDAVKY	
Členský príspevok (RSVS, EFP)	74,00 €
Ceny do Súťaže mladých parazitológov	605,07 €
Prevádzková réžia (bankové poplatky, pošta)	62,15 €
Výdavky celkom	741,22 €
Zostatok finančných prostriedkov k 31.12.2021: 1 183,84 €	
Z toho	
– bežný účet:	1 117,84 €
– pokladňa:	66 €

Vypracovala: Mária Molnárová
V Košiciach, 4.1.2022

CENY SPS PRI SAV ZA NAJLEPŠIE VEDECKÉ PRÁCE MLADÝCH PARAZITOLÓGOV ZA ROKY 2019 – 2020

Komisia pre udeľovanie Cien SPS pri SAV pre mladých vedeckých pracovníkov za roky 2019 – 2020 rozhodla o nasledujúcom poradí ocenených:

1. miesto:

Mgr. Mária Garajová, PhD. „Cellulose fibrils formation and organisation of cytoskeleton during encystment are essential for *Acanthamoeba* cyst wall architecture“ (Scientific Reports, Nature, 2019)

2. miesto:

MVDr. Daniel Barčák, PhD. „Complex insight on microanatomy of larval „human broad tapeworm“ *Dibothriocephalus latus* (Cestoda: Diphylobothriidea)“ (Parasites & Vectors, 2019)

3. miesto:

RNDr. Júlia Jarošová, PhD. „The fox tapeworm, *Echinococcus multilocularis*, in grey wolves and dogs in Slovakia: epidemiology and genetic analysis“ (Journal of Helminthology, 2020)

CENY SPS PRI SAV ZA NAJLEPŠIE VEDECKÉ PRÁCE MLADÝCH PARAZITOLÓGOV ZA ROK 2021

Komisia pre udeľovanie Cien SPS pri SAV pre mladých vedeckých pracovníkov za rok 2021 rozhodla o nasledujúcom poradí ocenených:

1. miesto:

Mgr. Dalibor Uhrovič „Molecular evidence of three closely related species of *Biacetabulum* Hunter, 1927 (Cestoda: Caryophyllidea): a case of recent speciation in different fish hosts (Catostomidae)?“ (Parasitology, 2021)

2. miesto:

MVDr. Daniel Barčák, PhD. „Hidden diversity of the most basal tapeworms (Cestoda, Gyrocotylidae), the enigmatic parasites of holocephalans (Chimaeriformes)“ (Scientific Reports, 2021)

3. miesto:

MVDr. Zuzana Kasičová „Blood meal analysis: host-feeding patterns of biting midges (Diptera, Ceratopogonidae, *Culicoides* Latreille) in Slovakia (Parasite, 2021)

ČLENSKÉ PRÍSPEVKY – ČÍSLO ÚČTU ZMENA VARIABILNÉHO SYMBOLU

Výška ročného členského príspevku **10,- EUR**.

Čestní členovia Spoločnosti príspevok neplatia.

Pre dôchodcov, mamičky (prípadne oteckov) na rodičovskej dovolenke a členov, ktorí sú dlhodobo v zahraničí je výška členského príspevku **3,30 EUR**.

Príslušnú sumu, prosíme, uhradiť na účet SPS v Slovenskej sporiteľni Košice II:

číslo účtu: 5052153052/0900

IBAN: SK5909000000005052153052

BIC: GIBASKBX

variabilný symbol: 2022

adresát: Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV

Hlinkova 3

040 01 Košice

Do správy pre prijímateľa, prosíme, nezabudnite uviesť **Vaše meno!**

Nájdete nás na:

<https://conpro.saske.sk/sps/>

<https://www.facebook.com/parazitologia.sk/>

PODUJATIA A OCENENIA ČLENOV SPS PRI SAV V ROKOCH 2020 A 2021

I. AKTUÁLNE PROBLÉMY HUMÁNEJ PARAZITOLÓGIE

Dňa 22. septembra 2021 sa v Bratislave uskutočnila dlho očakávaná odborná konferencia I. Aktuálne problémy humánnej parazitológie. Očakávaná, lebo tak ako v mnohých iných prípadoch, bolo aj toto podujatie odložené s ohľadom na nepriaznivú epidemiologickú situáciu v súvislosti so šírením ochorenia COVID 19.

Podujatie „Aktuálne problémy humánnej parazitológie“ nie je celkom nové, konalo sa takmer v pravidelných ročných intervaloch už v minulosti a posledné sa uskutočnilo v roku 2007. V odbore, u nás stále nie celkom docenenom, prinášala konferencia užitočné prezentácie nových poznatkov a praktických skúseností zo strany humánnych a veterinárnych parazitológov pôsobiacich v diagnostike i vo vzdelávaco-vedeckých inštitúciách a od lekárov rôznych odborností. Myšlienka nadviazať na takýto typ podujatia našla podporu aj u riadi-

teľa laboratórnej divízie Medirex, a.s., Ing. Jozefa Gavlasa, MSc.

Po štrnástich rokoch tak znova dochádza k prepojeniu vedy s praxou, kedy sú najnovšie vedecké informácie predávané zástupcom z klinickej praxe. Pre obe komunity je toto prepojenie veľkým prínosom. Klinickí pracovníci sa dostanú k aktuálnym vedeckým poznatkom a získavajú informácie o nových prístupoch v diagnostike, terapii, prevencii a o epidemiológii nielen tých parazitárnych ochorení, ktoré sa na našom území vyskytujú dlhodobo, ale aj o novo sa objavujúcich infekciách šíriacich sa z okolitých krajín. Globálne klimatické a spoločenské zmeny a narastajúce cestovanie totiž prinášajú riziko importu parazitóz z tróпов i zo subtróпов, a s tým aj možnosti zavlečenia ich pôvodcov a prenášačov na naše územie. Takto sa u nás objavili parazity ako *Echinococcus multilocularis*, či *Dirofilaria* spp., ktoré sa ďalej šíria a spôsobujú vážne zdravotné ťažkosti. Na druhej strane, vedecká komunita má možnosť nahliadnuť do problémov klinickej praxe, čo umožňuje

priblížiť vedu reálnemu životu tak, aby bola prínosom pre širšiu odbornú a laickú verejnosť.

Na podujatí odzneli príspevky venované diagnostike a prevencii parazitárnych ochorení, napríklad toxoplazmózy, cryptosporidiózy, giardiózy, rickettsióz, či boreliózy. Prezentované boli zaujímavé kazuistiky, výsledky dlhodobých sledovaní výskytu a šírenia dirofilariózy a echinokokózy na Slovensku a veľmi zaujímavá bola aj prednáška o vplyve globálnych zmien na výskyt parazitóz na Slovensku.

Veríme, že táto konferencia bola len prvou lastovičkou, a že sa v ďalších rokoch dočkáme jej úspešných pokračovaní, snáď už v lepšom, „ne-epidemiologickom“ režime.

Daniela Antolová
František Ondriska

OCENENIA A CENY UDELENÉ ČLENOM SPS PRI SAV V ROKOCH 2020 A 2021

 Literárny fond ocenil publikáciu autorov Michala Stanka (**doc. RNDr. Michal Stanko, DrSc.**) a Mirka Slováka s názvom „*História výskumu kliešťov na území Česka a Slovenska v roku 2000*“ **prémiou za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2019 v kategórii prírodné a matematické vedy.**

 V novembri 2021 sa konal **16. ročník seminára doktorandov venovaný pamiatke akademika Bodu.** Organizátori podujatia, Ústav fyziológie hospodárskych zvier a Centra biovied SAV a Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, vybrali z 35 prihlásených deväť ocenených prác. Medzi ocenenými boli aj dve členky SPS pri SAV:

Mgr. Alexandra Jászayová (interná doktorandka, PaÚ SAV) s prácou „*Ekologické aspekty cirkulácie pôvodcov parazitárnych ochorení v špecifických podmienkach Tatranského národného parku*“ a **RNDr. Zuzana Jurčacková** (externá doktorandka a odborná pracovníčka PaÚ SAV) s výskumom zameraným na „*Účinky astaxantínu a jeho esterov na lymfocyty zdravých myší in vitro*“.

 Prezentácia **MVDr. Júlie Šmigovej, PhD.** (PaÚ SAV Košice) s názvom „*Prvý popis parazitofauny bobra európskeho na Slovensku*“ bola ocenená v rámci **XIII. ročníka Interaktívnej Konferencie Mladých Vedcov 2021.**

 Cenu SAV za rok 2020 v kategórii vysoké počty citácií získala samostatná vedecká pracovníčka a zástupkyňa riaditeľky PaÚ SAV **MVDr. Daniela Antolová, PhD.**

OCENENÝM
GRATULUJEME!

JUBILUJÚCI ČLENOVIA

V ROKU 2020 OSLÁVILI:

❖ 80 rokov

MVDr. Július Čorba, DrSc.

❖ 70 rokov

doc. MVDr. Dušan Rajský, PhD.

RNDr. Marta Špakulová, DrSc.

MUDr. Vanda Výrosteková, CSc.

❖ 60 rokov

prof. RNDr. Scholz Tomáš, CSc.

V ROKU 2021 OSLÁVILI:

❖ 75 rokov

prof. RNDr. Jozef Halgoš, DrSc.

prof. MVDr. Valéria Letková, CSc.

❖ 70 rokov

RNDr. Vladimíra Hanzelová, DrSc.

Ing. Katarína Reiterová, DrSc.

MVDr. Peter Košuth, CSc.

❖ 65 rokov:

prof. MVDr. Peter Juriš, CSc.

❖ 60 rokov:

RNDr. Gabriela Hrčková, DrSc.

MVDr. Jindřich Šoltys, CSc.

SRDEČNE BLAHOŽELÁME!

DOC. MVDR. JÚLIUS ČORBA, DRSC. – 80 ROČNÝ

Doc. MVDr. Július Čorba, DrSc. sa narodil 13. augusta 1940 v Košiciach. Po ukončení strednej školy bol prijatý na Fakultu veterinárneho lekárstva, ktorú úspešne absolvoval v roku 1963 a od tej doby pracoval na Parazitologickom (bývalom Helmintologickom) ústave SAV. V roku 1969 obhájil dizertačnú prácu s názvom „Farmakologické ovplyvnenie telaziózy u hospodárskych zvierat“ a získal titul CSc. Už v počiatkoch svojej vedeckej kariéry v spolupráci s tímom anglických vedcov dokázal, že antihelmintikum levamizol sa nachádza v lakrimálnom aparáte infikovaných kráv. Toto zistenie prispelo k úspešnej liečbe keratokonjunktivitídy dobytka v endemických oblastiach. Medzinárodné uznanie jeho vedeckej práce bolo ocenené dvoji-

ročným štipendiom (Welcome Fellowship Holder) na Veterinárnej univerzite v Glasgowe. Doc. Čorba pracoval v tíme pod vedením nestorov modernej parazitológie - prof. Urquharta a prof. Armoura a jeho pobyt bol zameraný na rôzne aspekty fasciolózy u zvierat. V roku 1979 obhájil doktorskú dizertačnú prácu a získal titul DrSc. V rokoch 1983-1984 bol pozvaný k účasti na projekte FAO a UNDP na univerzite v Addis Abebe. Jeho aktivity v Etiópii boli východiskovým bodom pre vývoj vakcíny proti *Dictyocaulus filaria*, pôvodcovi pľúcnej červivosti oviec, spôsobujúcej vážne problémy v mnohých krajinách. Doc. Čorba pôsobil ako hosťujúci lektor predmetu parazitológia na Fakulte veterinárneho lekárstva v Santa Clara, Kuba a v roku 1991 bol prizvaný ako expert

pre oblasť parazitárnych infekcií domácich zvierat pre ústredie FAO v Ríme.

Jubilant na Parazitologickom ústave SAV dlhoročne pôsobil ako vedúci oddelenia Experimentálnej farmakológie a viedol pracovný tím v oblasti výskumu rezistencie voči antihelmintikám u gastrointestinálnych parazitov oviec, kôz a koní vo východnej a strednej Európe. Jeho tím bol v celosvetovom meradle prvý, ktorý identifikoval prenos multirezistentných parazitov z Nového Zélandu na Slovensko u importovaných kôz.

Okrem svojej bohatej vedeckej činnosti sa doc. Čorba venoval aj pedagogickej činnosti. V roku 1993 úspešne habilitoval na Univerzite veterinárneho lekárstva v Košiciach. Medzinárodné uznanie prinieslo doc. Čorbovi zvolenie do

Doc. Čorba medzi kolegami a priateľmi v Dánsku 1995.

výkonného výboru Európskej parazitologickej federácie v roku 1982, kde pôsobil dve funkčné obdobia (do roku 1990 bol podpredsedom). Doc. Čorba bol aktívny aj v orgánoch SAV, kde pôsobil ako predseda alebo člen rôznych výborov. Je spoluautorom troch monografií a jednej učebnice Parazitológie určenej pre študentov veterinárnej medicíny. Publikoval viac ako 200 vedeckých výstupov (viac ako 70 prác v zahraničí), a to buď ako autor alebo spoluautor. Jeho citačný index je 350 citácií v databáze WOS. Pôsobil ako člen redakčnej

rady časopisu *Helminthologia* a *Folia Parasitologica*. Za svoju vedeckú prácu bol ocenený viacerými oceneniami SAV a Akadémie vied ČR.

Možno povedať, že jubilant prešiel pozoruhodným osobným, vedeckým a pedagogickým vývojom, na základe ktorého ho právom možno zaradiť medzi významné osobnosti česko-slovenskej a svetovej parazitológie. V tomto odbore vychoval mladú generáciu vedeckých pracovníkov a významnou mierou sa podpísal aj pod môj odborný rast. Patrí medzi tých odborníkov, ktorí

realizovali výraznú prezentáciu slovenskej vedy v zahraničí.

Aj keď je tomu už viac ako dvanásť rokov, čo sa doc. Čorba rozhodol obrátiť posledný list v kapitole zva-nej pracovné povinnosti a odišiel do zaslúženého dôchodku, môžem Vás ubezpečiť, že jeho meno je v parazitologickej komunite na medzinárodných fórach stále skloňované. Jeho elán, energia a životaschopnosť sa v posledných rokoch upriamili na rodinu a záľuby, ktoré má tak rád - vnúčatá, prírodu a záhradku.

Doc. Čorba medzi vnúčatami dnes.

Milý Július,

pri príležitosti Tvojho životného jubilea mi dovoľ v mene parazitologickej komunity, v mene svojom a v mene Tvojich bývalých kolegov Ti zaželať a popriať predovšetkým pevné zdravie, pohodu a hlavne veľa, veľa zdravia v najbližších rokoch.

Marián Várady

VÝZNAMNÉ ŽIVOTNÉ JUBILEUM PROF. RNDR. JOZEFA HALGOŠA, DRSC.

Dňa 23. novembra uplynulo 75 rokov od narodenia popredného slovenského vysokoškolského pedagóga a vedca, biológa, parazitológa a ekológa emeritného prof. RNDr. Jozefa Halgoša, DrSc. Narodil sa v Soblahove pri Trenčíne. Po skončení vysokoškolských štúdií v roku 1970 nastúpil ako odborný asistent na Katedru systematickej a ekologickej zoológie PRIF UK. V roku 1974 prešiel na Zoologický ústav PRIF UK, kde zastával funkciu vedúceho oddelenia parazitológie a v rokoch 1994 – 1996 bol riaditeľom tohto pracoviska, ktoré viedol aj po jeho transformácii na Ústav ekológie PRIF UK, ktorý sa napokon v roku 1998 významnou zásluhou jubilanta transformoval na Katedru ekológie, ktorú od počiatku viedol. Funkciu vedúceho katedry, zastával nepretržite do septembra 2011.

Kandidátsku dizertačnú prácu obhájil prof. Halgoš na Parazitologickom ústave ČSAV v Prahe v roku 1980 z vedného odboru parazitológie. Doktorskú dizertačnú prácu obhájil v roku 1989 na Zoologickom ústave AV v Petrohrade.

V roku 2000 habilitoval a na základe inauguračného konania v r. 2003 bol menovaný profesorom pre odbor ekológia.

Ako pedagóg prof. Halgoš na PRIF UK prednášal a viedol cvičenia zo zoológie bezstavovcov, parazitológie, aj medicínskej geografie. Dvadsať rokov pôsobil aj na Inštitúte pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov, kde viedol prednášky a cvičenia v rámci kurzu z tropickej medicíny pre lekárov. Neskôr prednášal Parazitológiu pre ekológov, Evolučnú parazitológiu, Medicínsku entomológiu, Vyšetrovacie metódy v parazitológii, Ekológiu dvojkrídlavcov a iné predmety. Vychoval nespočetné množstvo diplomantov, doktorandov našich i zo zahraničia, štyroch docentov a troch profesorov.

Pedagogická i odborná činnosť prof. Halgoša presahovala hranice bývalého Československa a Slovenskej republiky. Bol členom poradného výboru pre výskum humánnej onchocerkózy v Afrike a pre výskum fauny Grécka. Zúčastnil sa viacerých vedeckých expedícií, napr. v Mongolsku, Vietname, Rusku, Afrike, Blízkom východe, Maroku, Grécku.

Vo svojej bohatej vedeckej činnosti sa zaoberal riešením výskumných úloh najmä z oblasti biológie a ekológie krvicajúcich dvojkrídlavcov (muškovitých, komáre) a iných významných druhov parazitov. Podieľal sa ako zodpovedný riešiteľ a riešiteľ na 21 expertíznych štúdiách. Publikoval vyše 150 vedeckých prác v našich i v zahraničných časopisoch, ako aj množstvo po-

pulárnych a populárnovedeckých článkov. Bol členom autorského kolektívu niektorých monografií, jednej celoštátnej vysokoškolskej učebnice a štyroch vysokoškolských skrípt.

Prof. Halgoš pôsobil v mnohých funkciách na vedecko-odbornom a spoločenskom poli, bol aktívnym členom a funkcionárom vedeckej spoločnosti parazitologickej, zoolologickej, a entomologickej. Za svoju dlhoročnú vedecko-pedagogickú činnosť bol odmenený mnohými význameniami, napr. medailou akademika Hovorku, medailou Stanislava Prowazeka, medailou Karola Brančíka, striebornou medailou Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, zlatou medailou Univerzity Komenského a zlatou medailou Sliezskej Univerzity v Katowiciach. Je nositeľom Štátneho významenania Mongolskej ľudovej republiky.

Okrem bohatej vedeckej i pedagogickej činnosti prof. Halgoš bol všestranne aktívny v spoločenskom, kultúrnom i športovom živote. Jeho celoživotným koníčkom sú kone, ktorým sa venuje od svojej mladosti až doposiaľ. Bol dlhoročným pretekárom v drezúrnej disciplíne, v ktorej v roku 1987 získal titul majstra Československa v družstvách. V súčasnosti pôsobí najmä ako rozhodca vo viacerých jazdeckých disciplínach. Vzdávam obdiv a úctou k jeho pozoruhodnej danosti a talentu narábať slovom a myšlienkami, ktoré vkladá do svojej básnickej tvorby, oslovujúcej aj najnáročnejších poslucháčov. Nachádzam v nej všetky zozbiera-

né múdrosti, životné skúsenosti, ktoré majstrovsky vkladá do slov jeho básní. Obdivujem aj jeho záľubu v genealógii, jeho znalosti pôvodu a histórie mnohých mien, vrátane mena Halgoš, ktorý má dokonale preštudovaný a v peknej publikácii „História rodu Halgoš“ zdokumentovaný.

Vážený Pán profesor, milý Jožko. Ako jedinečná osobnosť, významný vedec, pedagogický pracovník, uznávaný doma i v zahraničí, zakladateľ a priekopník zoológie, ekológie a lekárskej parazitológie na Slovensku i za hranicami si sa natrvalo zapísal do histórie týchto odborov aj histórie Slovenskej

parazitologickej spoločnosti pri SAV za čo Ti patrí úprimná vďaka nás všetkých. Pri príležitosti tohto významného životného jubilea Ti prajeme do budúcich rokov pevné zdravie, veľa elánu a optimizmu a spokojnosť a ešte veľa tvorivej činnosti.

František Ondriska

Za všetkých členov Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV želáme prof. Halgošovi ešte veľa zdravia a radosti v kruhu rodiny a priateľov.

SPOMÍNAME

RNDR. MAGDALÉNA BRUŇANSKÁ, DRSC. (*5.5.1957 - 21.3.2021)

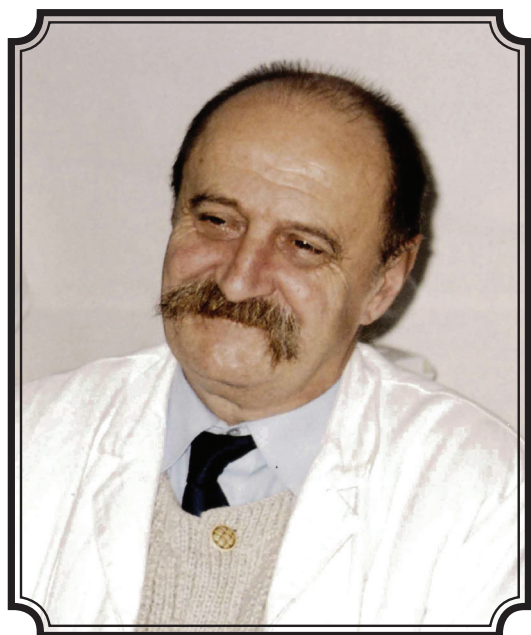

So zármutkom dávame na známosť, že v marci tohto roku nás navždy opustila naša kolegyňa a členka SPS pri PaÚ SAV Magda Bruňanská. Dr. Bruňanská nastúpila na Parazitologický ústav SAV v roku 1981, kde pôsobila ako vedecká pracovníčka so zameraním na morfológiu, ultraštruktúru, biológiu a histochemiu helmintov. Okrem SPS bola členkou Československej a Európskej mikroskopickéj spoločnosti a taktiež členkou redakčných rád viacerých vedeckých medzinárodných časopisov.

Češť jej pamiatke!

SPOMIENKA NA MVDR. IVANA KRUPICERA, CSC.

Vlete roku 2021 nás navždy opustil uznávaný odborník v oblasti epizootológie a ekologickej parazitológie, predovšetkým v problematike parazitov prežúvavcov a pôsobenia ťažkých kovov na ich propagačné štádiá. MVDr. Ivan Krupicer, CSC. sa narodil 21. 3. 1944 v Spišskej Novej Vsi a po maturite na strednej škole začal študovať na Veterinárskej fakulte Vysoké školy poľnohospodárskej v Košiciach, ktorú úspešne absolvoval promóciou v roku 1967. Po krátkom pôsobení (1968 – 1969) na OVZ Rimavská Sobota nastúpil v roku 1970 na Helmintologický, teraz Parazitologický ústav SAV v Košiciach. Väčšinu svojho profesionálneho života venoval ekologickej parazitológii. V rokoch 1970 – 1979 sa zameril na výskum paramfistomatózy hovädzieho dobytku v ekologických podmienkach Slovenska. Opísal dva druhy paramfistómov *Paramphistomum cervi* a *Paramphistomum ichikawai*, dovtedy nedeterminované na našom území. Na túto tému pod meto-

dickým vedením akademika Hovorku obhájil kandidátsku dizertáciu s názvom „Paramfistomatóza u hovädzieho dobytku v ekologických podmienkach SR“.

Počnúc rokom 1980 sa začal venovať štúdiu ontogenézy modelových nematódov malých prežúvavcov v ekologických podmienkach Slovenska. Zaoberal sa problematikou helmintocenóz gastrointestinálnych nematódov a ich epizootológie vo veľkovýrobných technológiách chovu.

V roku 1987 mu ako členovi kolektívu, Prezídium Československej a Bulharskej akadémie vied udelilo cenu za spoločnú prácu na tému „Fauna, morfológia a ekológia helmintov domácich a voľne žijúcich zvierat“.

Od roku 1992 začal skúmať pasienkové helmintózy oviec a vplyv imisíí ťažkých kovov na vývin a prežívanie propagačných štádií gastrointestinálnych nematódov oviec v prirodzených ekologických podmienkach Slovenska. Detailne preštudoval vplyv kovov a iných toxických látok na endoparazity domácich a voľne žijúcich zvierat v prírodných podmienkach centrálneho Spiša a centrálneho Zemplína. Neskôr sa zamerl na problematiku kokcidiózy malých prežúvavcov – oviec a kôz, ale i voľne žijúcej srnčej, jelenej a kamzičej zveri.

Dr. Krupicera bol vedúcim riešiteľom, a zástupcom vedúceho riešiteľa, niekoľkých grantových projektov GAV a VEGA.

Na základe jeho bohatých skúseností z praxe a úzkej spolupráce s Katedrou životného prostredia, s Ústavom parazitológie, chorôb rýb, včiel a voľne žijúcej zveri a s II. Internou klinikou na UVL v Košiciach, ale aj veterinárnou a chovateľskou obcou dosiahol jeho riešiteľský kolektív v danej oblasti zaujímavé výsledky. Po ukončení pracovných aktivít na Parazitologickom ústave SAV v roku 2005 preto intenzívne nadviazal na spoluprácu s Katedrou farmakológie a toxikológie na UVLF v Košiciach.

Prednášková a publikačná činnosť doktora Krupicera bola bohatá. Je autorom a spoluautorom kapitoly vo vysokoškolskej učebnici Veterinárna parazitológia (Eds.: Jurášek, V., Dubinský, P.) a dvoch kapitol v monografii „*Environmental protection against the spread of pathogenic agents of diseases through the wastes of animal production in the Slovak Republic*“ (Eds.: Dubinský, P., Juriš, P., Moncol, D. J.), ktorá vznikla na základe spolupráce PaÚ SAV s College of Veterinary Medicine, North Carolina State University, Raleigh, USA. Publikoval 48 pôvodných vedeckých prác, z toho 17 v karentovaných časopisoch. Jeho publikácie boli v databázach ISI citované 21 krát. Na vedeckých podujatiach predniesol viac ako 70 referátov.

Treba vyzdvihnúť aj jeho aktivitu pri výchove novej generácie parazitológov, ktorým odovzdáva svoje odborné vedomosti a praktické skúsenosti pri pregraduálnom a postgraduálnom vzdelávaní. Prednášal i na inštitúte výchovy veterinárnych lekárov v Košiciach. Významný je aj jeho podiel na prepojení odborných poznatkov s praxou, keď vo svojich prednáškach informoval širokú chovateľskú verejnosť o spôsoboch prevencie a profylaxie parazitóz.

Spolupracovníci Dr. Krupicera oceňovali jeho odbornú erudíciu, ale aj všeobecný prehľad a samozrejme, špecifický zmysel pre humor.

Češť jeho pamiatke!

Z. Vasilková
E. Dvorožňáková

ZAÚJÍMAVOSTI

AKTUÁLNA ZAÚJÍMAVÁ PUBLIKÁCIA

Začiatkom roka 2022 vyšla vo vydavateľstve VEDA publikácia o kliešťoch so zameraním na tému, o ktorú záujem tak odbornej i laickej verejnosti neustále narastá. Autormi knihy sú vedeckí pracovníci z Košíc, dvaja z Parazitologického ústavu SAV a jeden z Ústavu lekárskej fyziológie LF UPJŠ. Svoju pozornosť výskumu zamerali na urbánne prostredie, no pod iným pohľadom parazitológa, ktorý na Slovensku doteraz absentoval.

Kým mestá môžeme vnímať, a významná časť ľudí aj nazerá z pohľadu kvality životného prostredia, ako na urbánne sídla s vysokou koncentráciou ľudí, budov a dopravných prostriedkov, s relatívne vysokou mierou znečistenia ovzdušia, pôdy a nižšieho podielu zelene. V geografickom ponímaní sa mesto odlišuje od okolitého vidieckeho prostredia štruktúrou, ktorá vyplýva najmä z antropogénnych premien prostredia. Tento typ sídiel môžeme vnímať aj ako dynamický ekosystém, pri ktorom dochádza k neustálemu pohybu a presunu tovarov a obyvateľstva (práca, turizmus, v poslednom období i vysokej miery migrácie obyvateľov z rôznych dôvodov), ale aj ako územie s viac či menej zreteľnými postupnými zmenami fauny a flóry, aj vďaka ľudským aktivitám (úprava zelene, cielené introdukcie), alebo v súvislosti s neustálymi procesmi synurbanizácie fauny a ruderalizácie flóry, prenikaním invázných druhov rastlín a živočíchov do mestského prostredia a v neposlednej miere aj v dôsledku globálnych klimatických zmien.

Autori knihy sa pokúsili poukázať aj na ďalší možný aspekt vnímania mestského prostredia. Enklávy zelene v mestách môžeme vnímať aj ako oblasti výskytu a prežívania kliešťov i potenciálnej existencie prírodných ohnisk ochorení ľudí a zvierat. V úvodnej časti monografie autori urobili stručný historický prehľad prác o výskumoch kliešťoch v mestách tak v Československu, ako aj vo viacerých mestách Slovenska a Českej republiky v ďalšom období koncom minulého a začiatkom tohto storočia. Podrobnejšie je problematika možnej existencie

prírodných ohnisk nákaz v mestách prezentovaná na príklade dlhoročných výskumov v košickej aglomerácii. Takto boli zosumarizované dlhoročné výsledky vyšetrení parazitologických výskumov drobných cicavcov na území mesta Košice (1987 – 2016). Najvýznamnejšie informácie predstavuje desaťročný monitoring kliešťov na 34 lokalitách košickej aglomerácie, ktoré administratívne patria do 15-tich mestských častí a zároveň do všetkých štyroch okresov mesta Košice. Za hodnotené obdobie 10 rokov (2011 – 2020) autori navlajkovali vyše 38 tisíc kliešťov šiestich druhov všetkých štádií. Takáto druhovo diverzita kliešťov nebola v urbánnom prostredí v podmienkach strednej a severnej Európy nebola doteraz zaznamenaná. Podľa očakávania výrazne dominoval druh *Ixodes ricinus* (vyše 99 %), bol registrovaný na všetkých 34 študovaných lokalitách. Významnejšie zastúpenie dosahoval ešte aj piják lužný (*Dermacentor reticulatus*), ktorý bol registrovaný na šiestich lokalitách mesta. V monografii autori prezentujú aj sezónnu dynamiku kliešťov *I. ricinus* na šiestich dlhoročne monitorovaných lokalitách. V knižke sú

vyhodnotenú aj jarné populačné hustoty kliešťa obyčajného (*I. ricinus*) za obdobie 2017 – 2020, pričom autori porovnávajú a komentujú, či zmeny populačných hustôt v jednotlivých rokoch sú štatisticky významné. Tieto informácie o populačných hustotách predstavujú významné údaje aj pre samosprávy mestských častí Košíc o potenciálnom riziku napadnutia ľudí a domácich zvierat na jednotlivých lokalitách parkovej zelene a prímestských lesov.

Významnou súčasťou práce je stručná rešerš prác o ekológii a epidemiologickom význame kliešťa aj z iných miest ďalších 25 štátov Európy. Tento prehľad prác o klieštoch miest celej Európy predstavuje významnú informáciu sústredenú na jednom

mieste, tak pre začínajúcich vedcov, študentov, ako aj pre širšiu laickú verejnosť.

Súčasťou práce, v prílohovej časti, sú konkrétne informácie o jednotlivých vlajkovaniach, dátumoch zberov a štruktúre i počtoch vlajkovaných zberov. Pri proklamovaných globálnych zmenách tieto údaje môže predstavovať vhodnú databázu na porovnanie zmien štruktúry kliešťa i zmien populačných hustôt pri výskumoch kliešťa v budúcnosti. Zároveň publikovaná monografia môže byť impulzom pre podobné štúdie v tomto type biotopov v iných mestách Slovenska, resp. Českej republiky.

Martina Miterpáková

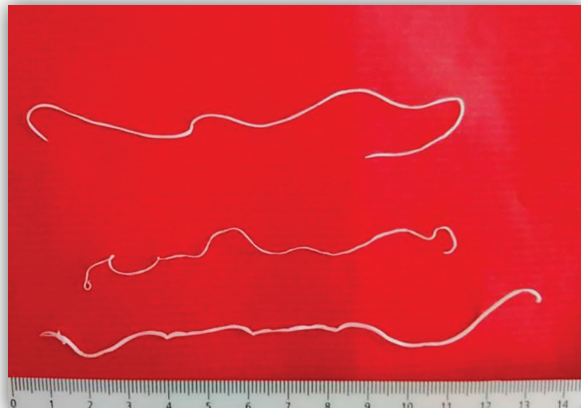
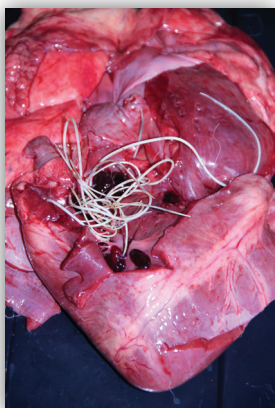
PARAZITOLOGICKÝ VÝSKUM V AKTUALITÁCH SAV

Roky 2020 a 2021, napriek neľahkej situácii ohľadom prebiehajúcej pandémie, boli bohaté na prezentáciu a popularizáciu výsledkov nášho výskumu. Viaceré výstupy vedeckej činnosti boli zaradené aj do Aktualít na hlavnej stránke SAV. Ponúkame Vám ich stručný prehľad.

* (20.8.2020) MVDr. Daniela Antolová, PhD. predstavila hlavné výsledky výskumu realizované v rámci APVV projektu s názvom „Standardizácia nových prístupov v diagnostike závažných helmintóz ľudí a ich aplikácia do praxe v aktuálnych epidemiologických a sociologických podmienkach Slovenska“. Dôležitým výstupom projektu je zavedenie a štandardizácia molekulárnej diagnostiky alveolárnej a cystickej echinokokózy, ako aj diagnostiky črevných pásomníc ľudí, konkrétne Pásomnice dlhej (*Taenia saginata*) a Pásomnice obyčajnej (*Taenia solium*). Zavedené diagnostické metódy umožnia identifikáciu pôvodcu infekcie nielen zo stolice, ale pri podozrení na orgánovú formu ochorenia (cysticerkózu) aj z biologického materiálu získaného pri chirurgickom zákroku.

(foto: D. Antolová)

* (24.9.2020; 19.7.2021) Plúcny (niekedy nazývaný aj srdcový) červ, *Dirofilaria immitis*, prenášaný komármi, sa dostal do centra záujmu predovšetkým z dôvodu jeho zoonózneho potenciálu. Kým ešte donedávna bola

D. immitis, v porovnaní s príbuzným druhom *Dirofilaria repens* (zodpovedným za podkožnú a očnú formu ochorenia), detegovaná na území strednej Európy pomerne zriedkavo, epidemiologická situácia sa v priebehu posledných piatich rokov markantne zmenila. Príbúdajú psi s vážnymi kardiopulmonálnymi príznakmi ochorenia, fatálne prípady, a v roku 2021 sa na Slovensku objavil ešte stále pomerne raritný prípad pľúcnej dirofilariózy u človeka.

(foto: M. Halán, M. Miterpáková)

* (10.12.2020) Vedci z Parazitologického ústavu SAV v Košiciach privítali opatrenia vlády SR na riešenie krízovej situácie v súvislosti so znečistením polychlóvanými bifenylymi (PCB) a ohrozením verejného zdravia II. stupňa v lokalite bývalého závodu Chemko Strážske, a. s., schválené začiatkom decembra. Predbežné výsledky výskumu v rámci projektu APVV nazvaného Komplexný monitoring a hodnotenie environmentálnych rizík výskytu PCB a ortuti v oblasti Zemplína (Slovensko), jedného z najviac ekologicky ohrozených území Európy existenciu tohto rizika v plnej miere potvrdzujú. Bolo zistené, že nielen ryby, ale aj ich parazity kumulujú PCB v pomerne vysokých koncentráciách a fungujú tak ako prirodzené absorbenty týchto kontaminantov. Vo svalovine infikovaných rýb boli opakovane detegované signifikantne nižšie koncentrácie PCB zlúčenín v porovnaní s rybami bez parazitov. Na základe tohto zistenia, ako možnú praktickú aplikáciu, v projekte riešiteľa (RNDr. Mikuláš Oros, PhD. a RNDr. Tímea Brázová, PhD.) navrhujú inovatívny spôsob bioindikácie PCB zlúčenín s využitím parazitických organizmov.“

(foto: M. Oros)

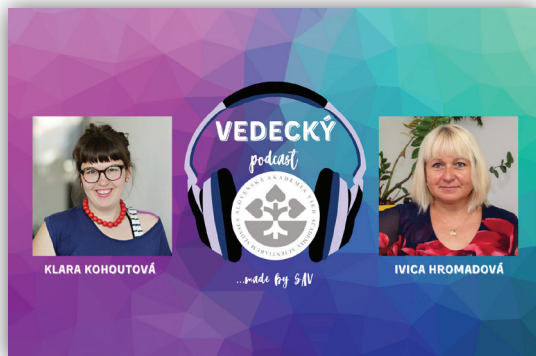

* (17.12.2020) PaÚ SAV spolu s Fakultou baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií Technickej univerzity v Košiciach (TUKE) vypracovali projekt s názvom „Hodnotenie rizika výskytu parazitózoózných metódami multikriteriálnej analýzy“ (zodpovedná riešiteľka projektu – doc. RNDr. Ingrid Papajová, PhD.). Hlavným cieľom predloženého a následne podporeného projektu je v spolupráci s odberateľom výsledku, Košickým samosprávnym krajom s výrazným počtom rómskych osídlení, vytvoriť model priestorových vzťahov medzi výskytom závažných parazitárnych ochorení a geografickými indikátormi ich výskytu.

(foto: I. Papajová)

* (29.1.2021) Vedkyne z PaÚ SAV (doc. RNDr. Ingrid Papajová, PhD. a MVDr. Júlia Šmigová, PhD.) svoju pozornosť zamerali na výskum parazitofauny bobra európskeho vo viacerých regiónoch Slovenska. U bobrov, žijúcich pri rieke Topľa, zaznamenali až štyri druhy črevných parazitov. Vôbec po prvý krát na Slovensku boli zaznamenané vajíčka trematód *Stichorchis subtriquetrus*, ako aj vajíčka a larvy nematód *Travassosius rufus*. Dôležitým zistením bolo, že bobor môže byť významným zdrojom kontaminácie povrchových vôd parazitickými prvokmi – *Giardia* spp. a *Cryptosporidium* spp., ktoré sa vyznačujú zoonóznym charakterom a môžu byť nebezpečné aj pre ľudí.
(foto: J. Šmigová)

* (12.11.2021) V 26. epizóde Vedeckého podcastu SAV bola hosťom riaditeľka PaÚ SAV a dlhoročná predsedníčka SPS pri SAV - RNDr. Ivica Hromadová, DrSc. Rozhovor s dr. Ivicou Hromadovou nájdete aj na týchto stránkach:

<https://akademiavied.podbean.com/e/26-ivica-hromadova-%e2%80%a2-parazity-su-fascinujuce-organizmy/>

https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=9999

* (5.10.2021) Na jeseň 2021 dostali zamestnanci PaÚ SAV príležitosť predstaviť svoje pracovisko, laboratóriá a výskum v prostredníctvom krátkeho filmu, ktorý nájdete na kanáli YouTube aj na úvodnej stránke ústavu:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZpGQOamzzjQ>

<https://pau.saske.sk/svk/>

Zostavila: M. Miterpáková

KALENDÁR BUDÚCICH VEDECKÝCH PARAZITOLOGICKÝCH PODUJATÍ

4. – 6. apríl, 2022

VI. Labudove dni

Smolenice, Slovensko

<http://labudovedni2022.sav.sk/>

9. – 13. máj, 2022

XIV. České a slovenské parazitologické dny

hotel Medlov, Vysočina, Česká republika

<https://www.paradny.paru.cas.cz/domu>

20. – 24. jún, 2022

51. Jírovcovy protozoologické dny

hotel Svratka, Žďárské vrchy, Česká republika

<http://www.chromera.org/>

kontakt: protodny2022@natur.cuni.cz

9. – 12. júl, 2022

The 97th Annual Meeting of the American Society of Parasitologists

College Station, Texas, USA

<https://www.bio.tamu.edu/asp-97/>

21. – 26. august, 2022

ICOPA 2022 – 15th International Congress of Parasitology

Copenhagen, Denmark

<https://icopa2022.org/>

28. august – 2. september, 2022

Parasitic Helminths: New Perspectives in Biology and Infection

Hydra, Greece

<http://hydra.bio.ed.ac.uk/>

11. – 15. september, 2022

4th International Congress on Parasites of Wildlife – ICPOW 2022

Kruger National Park, South Africa

<http://savetcon.savetcon.co.za/icpow2022/>

Redakčná rada:

Hlavná redaktorka: MVDr. Martina Miterpáková, DrSc.

Redaktor: prof. RNDr. František Ondriska, PhD.

Redaktorka a grafická úprava: MVDr. Zuzana Vasilková

Externé redaktorky: RNDr. Elena Kocianová, DrSc.

prof. MVDr. Alica Kočišová, PhD.

Vydala:

Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV

Hlinkova 3

040 01 Košice

Tel: 055 63 344 55; Fax: 055 63 314 14

E-mail: sps@saske.sk

Web: <https://conpro.saske.sk/sps/>

<https://www.facebook.com/parazitologia.sk/>

Autori obrázkov na titulnej strane - pracovníci PaÚ SAV

© 2022 Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV, Košice